

MESSZE TÚL A TAXISOK ÜGYÉN

2. rész

Szekér Nóra interjúja Bod Péter Ákossal

A kormány hiányosságai és a politikai következmények

SZN: Fölmerülhet a kérdés, hogy vajon minek nevezhető ez az egész: puccs volt-e, vagy egyszerűen az események alakulása okán sodródott úgy a dolog, hogy már péntekre túlnőtt a taxisügyön? Lehetett-e látni emögött egyfajta szervezettséget?

BPÁ: Én gazdasági miniszteri működésem egy epizódjának, noha persze nagyon fontos epizódjának tartom a dolgot. Nem mentem utána annak a kérdésnek, hogy ezt szervezte-e valaki. Tény, hogy elég szépen, szisztematikusan voltak elhelyezve a blokádok. A politikai része nagyon érdekes. Az MDF győzelme egyértelmű volt 1990 tavaszán, de nem lehengerlő. Kezdjük azzal, hogy a választók 65 százaléka fáradt csak el az urnákhoz, az egyharmada nem ment el. Ami botrányos az első szabad választáson. Egy tucatnál több párt indult, tehát azt se lehet mondani, hogy nem volt választék. Annak a 65 százaléknak, aki elment, a szűk 25 százaléka szavazott miránk, 21 százalék az SZDSZ-re, az MSZP és a Kisgazdapárt pártlistája 10 százalék körüli szavazatot kapott, a többi párt ennél kevesebbet. De aztán a második forduló miatt ezzel a 25 százaléknyi szavazatunkkal lett 42 százaléknyi képviselői helyünk. A parlamenti képviselők – látván a relatív többségüket a parlamenti padsorokban – azt gondolhatták, hogy ilyen arányban áll mögöttük az ország. A választások utáni első közvélemény-kutatás kimutatta, hogy az MDF-nek 15 százalékos a támogatottsága. Összeomlottak az embereink, pedig a teljes lakosságnak addig is körülbelül akkora hányada támogatta a pártot. Ezt csak azért hozom ide, mert adott volt egy koalíciós kormány, amiben ráadásul két párt igencsak igyekezett a maga külön szempontjait érvényesíteni. A kisgazdák eleve speciális helyzetben voltak: folyt a háború a régi kisgazdák meg a Torgyán József-féle kalandor, populista irányzat között. Nyilvánvaló, hogy voltak küldött emberek is közöttük. De ha ezt mind félre is teszem, és csak azt hozom ide, hogy mi van azokkal, akik vesztettek, azaz az MSZMP-ből kivált MSZP-vel és a Munkáspárttal: a Munkás-

párt nem jutott be a parlamentbe, mert nem érte el a 4 százalékot. Az MSZP pedig ellenzékbe került, kipottyant a hatalomból, de az infrastruktúrájuk, telefonhálózatuk, pártházai, sajtójuk megvolt. A megyei lapokat ugyan kivitték vállalkozási keretbe, de ugyanaz maradt a főszerkesztő, az újságíró, megmaradt a formátum, az olvasótábor, és valószínűleg a világkép is. Országos napilapként ott volt a *Népszabadság*, a kormánnyal szemben nagyon kritikus *Magyar Hírlap*. A *Magyar Nemzet* még nem tudta eldönteni, hová húzzon, de az újságírók a körműket próbálgatták – persze a kormányon. Mi azt gondoltuk, hogy minket megválasztott a nép, máskor majd mást választhat meg. Ez egy szolgálat, a szabad sajtó pedig polgári érték. A sajtó azonban – tele régi emberekkel –, nem tudott felhőtlenül örülni, hogy jön egy új, szabadon választott kormány. Sokan az ellenségeinkként definiálták magukat, és azt sugallták a médiában, hogy a magyar nép hibázott, rosszul választott. Jött a nyár a maga csalódásaival, és jött az őszi önkormányzati választás. Itt a kormányoldal lényegében megbukott. Természetesen ez jogilag nem érintette az országgyűlési képviselőket, a visszahívás intézménye sem létezett már, de ez azért fiaszó volt. Az SZDSZ azt gondolta, hogy ha minket lejárat, akkor ők fognak nyerni legközelebb. Nem így lett. Ezt egyébként Antall József tudta. Ő már a legelején megmondta, hogy az MSZP lesz az igazi ellenfél a következő választáson. Valójában ezért tett gesztusokat az SZDSZ-nek, de ezt az SZDSZ nem értette meg, és nem viszonzta. Minden lehetséges alkalommal a polgári kormánnyal szemben definiálta magát, és a Demokratikus Chartával 1991-ben lényegében eldöntötte, hogy az MSZP-t kihozza a politikai karanténból. Történelmi hiba volt az SZDSZ részéről, hogy meghosszabbította a posztkommunista struktúrák továbbélését. Végül szétzúzta saját magát.

SZN: *Hogyan összegezné a történetek politikai következményeit?*

BPÁ: Az egyik fontos politikai következménynek tartom, hogy az SZDSZ végleg felborította azt az együttműködést, ami az Ellenzéki Kerekasztal keretei között működött, és mint ellenzéki párt az MSZP-hez csapódott, ami a Charta megszerveződésével nem sokkal ezután egyértelművé vált. A Fidesz köreiben ugyanakkor egyre jobban felszínre került az a kérdés, hogy kell-e nekik ehhez ifjúsági csapatként segédkezni, vagy pedig menjenek be valahogy középre.

SZN: *Már a taxisblokádnál idején is látszott, hogy a pártmagatartások ezen irányelvek mentén körvonalazódnak?*

BPÁ: Igen. A Fideszt az MDF nem tekintette ellenfélnek, csak ellenzékinek, akikkel ki lehet alakítani konstruktív kormány-ellenzék vi-

szonyt. Ismertem persze olyan MDF-es, kisgazda vidéki képviselőket, akiknek igen rossz véleményük volt a nyegle, vidéki fiatalokról. Mi többnyire a vezérkarral találkoztunk, akik testközelből látták, hogy az SZDSZ számos vezetőjének fura, életidegen és nem konstruktív a világképe. Én azt mondtam, hogy ezek a fideszes politikusok bizonyos értelemben a mi fiaink. Az én diákom volt Varga Mihály, és még sokan a Fidesz gazdasági csapatából, igaz, Kuncze Gábor is járt hozzám. Ami a joghallgatókat illeti, Szabad Gyuri bácsi majd' mindegyiket ismerte a szakkollégiumból. A Fidesz kritikája is olyan volt, hogy Antall, bár nem mindig örült neki, de inkább szórakoztatta, nem bosszankodott rajta. Az SZDSZ támadásai azonban bántották, mert azok gyakran nemtelen, ráadásul értelmetlen támadások voltak. Szerintem Antallnak mind az etikai, mind a racionális énjét bántotta, hogy az SZDSZ-esek nem látják át, mire megy ki a dolog. Magukat nagyon okosnak tartották, de valójában korlátoltak voltak, bezárva a saját előítéleteikbe. Ennek meg is fizették az árát.

SZN: *Bogár László egy újságcikkében azt írta, hogy őt a szituáció polgárháborús helyzetre emlékeztette...*

BPÁ: Tudni kell, hogy 70 ezer fegyver volt legálisan kint. Ezeket a kormányzat nyilván szedegette vissza, de nem mindet. És voltak szép számban illegálisan is fegyverek valakiknél, hiszen a szovjetektől lehetett venni. Nem vagyok pszichológus, de az volt a személyes álláspontom, és a kormánytagokkal beszélgetve is azt gondoltuk, hogy a taxisblokád állapota maximum 2-3 napig tartható úgy, hogy ne legyen óriási az anyagi kár és az emberi kockázat. A végkifejletet szerencsére nagyon felgyorsította a szimpátiatüntetés. Miközben folyt a tárgyalás a Munkaügyi Minisztériumban, az úgynevezett spenótépületben, egyszer csak kint elkezdett zúgni a tömeg. Legalább 20 ezer torok kiabált, az üvegen keresztül tisztán hallani lehetett: „Tarts ki, Ákos!” És azt is láttam, hogy az MSZOSZ-esek „sápadozni méltóztattak”. (Én igazán magamat Péternek hívom, az Ákost a publikációimban használtam megkülönböztetésként, de onnantól nem mondhattam, hogy Péter vagyok, úgyhogy utána az Ákost is fölvettem hivatalosan.) Addigra az embereknek kezdett leesni a tantusz. Látták, hogy a taxisok túllóttek a célon, hogy meg van bénítva az ország, és hogy az ellenzék, miután elvesztette a választást, most bejelentkezett kormányzásra, kihasználni igyekezve a zavart. A politikai helyzet tehát átbillent. Ebben persze nem kis része volt annak is, hogy Antall József a műtete után kezdett fölépülni, aktivizálódni. Pénteken a betegágya mellől már ő is bekapcsolódott. Kaptam tőle instrukciókat telefonon, viselkedésit, tartalmi is. A viselkedési ilyen volt: *„Jól csinálod, de vigyázz, túl kemény vagy.”*

A tartalmi az volt egy ponton, hogy ne legyen hatósági ár, hanem liberalizáljuk – gyorsan. Azaz menjünk előre. Ez az ő döntése volt, és ezzel lényegében megvolt a megoldás. Nagyon jó döntés volt, hiszen előbbutóbb úgyis sort kerítettünk volna az árak liberalizálására.

SZN: *Tehát ő az árak liberalizálását javasolta mint tárgyalási pozíciót?*

BPÁ: Nem javasolta, eldöntötte.

SZN: *Mennyire volt az érzékelhető, hogy nincs kormányfő, hogy „fejjetlen” a kormány?*

BPÁ: Horváth Balázs volt a hivatalos helyettes. Balázs nagyon kedves ember volt, akit mindenki kedvelt. Jellemző rá, ahogy csütörtök éjszaka engem felhívott, milyen szavakkal értékelte az eseményeket: „*Jaj, hát látod Petyám, mit tettek ezek a pimaszok, ezek a franc taxisorok...*”. Ő nem katonai, nem politikai, hanem emberi terminussal írta le a helyzetet. A tárgyalást tulajdonképpen nem miniszterelnökként, hanem mint egy tanárpótló diák vezette le. Látszott rajta, hogy nem volt katona. Én voltam. Tehát ha nekem egy beosztottam, egy Barna nevezetű rendőrtiszt megtagadja a parancsot, akkor nem kérdéses, hogy helyben felmentem. Adja le a belépőjét, a fegyverét, és menjen szépen haza. A munkaügyi bíróság majd neki fog igazat adni, fizetnek neki, de most be ne tegye a lábát a rendőrséghez, a belügyminisztériumba. Balászból ez a fajta határozottság hiányzott. Mint jogász, jól látta a dolgokat, tudta, hogy van jogalapja a kormánynak a rend helyreállítására, de nem volt kellően határozott. Ám nem akarom az ő tevékenységét minősíteni. Nem az az emlék él bennem, hogy tőle kaptam volna az utasításokat. Sokkal inkább Antall József titkárai igazítottak el, Forrai István például, de egyszer-kétszer személyesen is beszéltem a miniszterelnökkel telefonon. A nyugodt hang a vonal végén lényeges volt.

SZN: *Rabár Ferenc ott volt a tárgyalásokon?*

BPÁ: Bizonyos tárgyalásokon ott volt, bizonyosokon nem. Amikor együtt tárgyaltunk, akkor azt láttam, hogy menet közben vonulgat vissza. Ezért kellett nekem keménynek lenni. Ez nem volt végig gondolt munkamegosztás. Sokan azt gondolták, hogy a pénzügyminiszter a joviális ember, aki a cigarettát adja, a kemény fiatalember a gumibotos rendőr. Valójában ő nem vállalta fel a kormány álláspontját, miközben ebbe a brutális áremelésbe ő ugrasztotta bele a kormányt. Rabárnak egyébként nagyon furcsa kapcsolata volt a többi kormánytaggal. Nem nagyon kommunikált. Kádár Bélával szerintem kimondottan rossz viszonyban volt, Matolcsy Györggyel állandóan háborúzott. A mi minisztériumaink között rengeteg közös dolog adódott, de

általában nem vele tárgyaltam. Alapvetően a helyettes államtitkáraival tartottuk a kapcsolatot. Ő elvont ember volt, nem gyakorlatias pénzügyi szakember. A kormányba kerülése előtt egy ausztriai nemzetközi kutatóintézetben agrármodellezéssel foglalkozott. Nem definiálta magát politikusnak sem. Az volt a véleménye, hogy a politika piszkos dolog, amiben becsületes kereszténydemokrataként jobb nem elmerülni. Ebben a helyzetben ez a hozzáállás óriási károkat okozott. Meg kell mondanom, hogy a krízis idején sem tőle, sem a PM részéről nem sok támogatást kaptam. Többször fizikailag is eltűnt. Olyan is előfordult, hogy beült egy taxiba, és elment egy magánlakásra tárgyalni, anélkül, hogy szólt volna bárkinek. Különös dolog volt.

Helytállt az apparátus

SZN: *Mint említette, a tárgyalások az Érdekegyeztető Tanácsban folytatódtak. Ide kik delegálták a társadalmat képviselő tagokat?*

BPÁ: Az Országos Érdekegyeztető Tanács (OÉT) tagsága már korábban kialakult. Az OÉT-nak működött egy titkársága a Munkaügyi Minisztériumban, ugyanis a munkaügyi miniszter volt ennek a koordinátora a kormány részéről. Ebből adódott, hogy annak az épületében, a „spenóházban” folyt az egyeztetés. Egy nagy teremben, a zárónapon a televízió nyilvánossága előtt folyt a tárgyalás, az egyik oldalon az OÉT-tagok, a másikon kormánytagok ültek, mögöttem meg az osztályvezetők, az energiaszakértők.

SZN: *Ezek az „ön emberei” voltak?*

BPÁ: Őket vittem az egyeztetésre, és ők is ott ültek a tárgyalásokon, amit a tévé közvetített. Nem félték kiülni. Az egyikük, Ligeti Pál, talán valaha párttag volt, régi szakember, akit örököltem. Ő jelesre vizsgázott. De az egész apparátusom helytállt. Igazából azt gondolom, hogy a nyári minisztérium-építkezés sikeres volt. Persze érvényesült emberi taszítás és vonzás is egy ekkora átszervezés során, de engem nem hagytak cserben az embereim. Az energia-szakembereket világosan kérdeztem, és ők világosan válaszoltak. Semmi félretájékoztatás nem volt. Az OKGT-nél viszont éreztem ilyet. Kritikus pillanatban meghazudtolták a minisztériumomat, a szóvivőmet.

SZN: *Milyen lépéseken keresztül jutottak el a megegyezésig?*

BPÁ: Sem ott, sem utána nem készítettem jegyzeteket, emlékezetemre hagyatkozom most. Szombaton kora reggel bementem a minisztériumomba, és dolgoztam. Intéztük az energiaügyeket, az importot,

a tankerek mozgását. Leállt az áruforgalom, akadozott a kenyér, a tej szállítása, és ezernyi alapvető dolog foglalkoztatott. De bizonyos értelemben az energiatartalékok szempontjából nyertünk egy kis időt az-
zal, hogy kényszerszabadságra ment az ország. Százhalombatta szé-
pen termelt, persze az üzemanyagot el is kellett juttatni a kutakhoz...
Igazából ilyen helyzetben az ember a főnökétől kap egy parancsot, s
azt tenni kell. Ügyvezető miniszterelnökként Horváth Balázs üzent,
vagy Antall miniszterelnök titkára, Forrai Pista mondhatta, hogy a
miniszterelnök úr azt kéri, hogy menj be a stúdióba, vagy képviseld
a kormányt a tárgyalásokon, vagy éppen azt, hogy most húzódj hát-
rább. A vasárnapi kormányülésen végül is a sors azt hozta, hogy az
árakkal az én B-változatomig mentünk vissza, és az lett az OÉT-n el-
fogadott megoldás egyik eleme, a januárra előrehozott üzemanyagár-
liberalizálás mellett. Én ezt ott senkinek nem dörgöltem az orra alá
– ha így, 25 évvel később kérdezik, elmondom. Az ember miniszter,
csapatjátékos.

A kormány vasárnap rendkívüli kormányülésen döntött, majd a
mögötte álló pártokkal egyeztetett. Ezért is kellett elmennünk a tár-
gyalásról vasárnap este, vacsoraidőben, hogy a frakcióval a kormány-
döntést megbeszéljük. Azzal álltunk föl az OÉT-tárgyaláson, hogy
kérünk egy órát, mert visszamegyünk a Parlamentbe. Mondtam va-
lami olyasmit is, hogy „uraim, mindenkinek vannak biológiai szük-
ségletei...” Volt is ebből némi röhögés. Ezt poénnak szántam, aminek
akkor feszültségoldó hatása is volt. Persze megfogalmazódott a vád is
ellenünk, hogy időhúzás az egész.

SZN: *Volt ilyen szándéka a kormánynak?*

BPÁ: Egyáltalán nem. Egyszerűen át kellett menni az egyik épületből
a másikba, mert ott vannak a képviselők, és meg kellett velük beszélni.
Egy kormány addig kormány, amíg a parlamenti képviselők mögötte
állnak. Azt már nem tudom, hogy az egész frakcióval találkoztunk-e,
vagy csak a frakcióelnökséggel. Valószínűleg az utóbbi lehetett. Arra
viszont jól emlékszem, hogy mire kaptunk felhatalmazást. Ennek
mentén aztán az Érdekegyeztető Tanácsban vasárnap este végül is
megszületett a megállapodás. A lényege az volt, hogy a kormány az
áremelés felét visszavonja, azaz csökkentti a megemelt üzemanyagára-
kat. Továbbá, hogy ezek a hatósági árak az árliberalizálási törvények
hatályba lépéséig lesznek érvényesek. Ez a megállapodás valójában
megadta mindenkinek azt a minimumot, amit akart.

A taxisok már látták, hogy a hangulat kezd ellenük fordulni, men-
tek volna haza. A kormány pedig elkötelezte magát arra, hogy január
1-jétől liberalizálja az árakat. Amikor január 1. eljött, az ipari minisz-

ternek mint tulajdonosnak jelentő nemzeti olajvállalat meghirdette a piaci árakat, amelyek 1-2 forint különbséggel visszahozták az A-verziót. Annak volt realitása az akkori világpiaci nyersolajárak, a dollár-forint árfolyam, az iparág termelési költségei és a fogyasztói kereslet tényezői alapján. Úgy nyitott ki az ország az 1991-es év nagy januári áremelésében, hogy az üzemanyag ára is magasabb lett. És senki se ment az utcára. Biztos volt egy-két mérges ember, de én nem emlékszem, hogy január 1-jén délelőtt bárki lezárta volna a Lánchidat.

SZN: *Lehetett-e érzékelni az asztal másik oldalán ülők között érdekellentéteket?*

BPÁ: Ha lett volna tárgyalás! De nem volt, mert valójában nem volt gyakorlatias álláspontjuk. Ott ültek, és itták a kávékat. A feleségemtől megkérdeztem – mivel szakszervezeti tag volt –, hogy adtál valami instrukciót ezeknek? Mert kit képviseltek azok a személyek ott, a tárgyaláson? Mi visszamentünk a megbízóinkhoz, a képviselőkhöz, akiknek később meg kellett szavazniuk a törvényt. A lényeg, hogy ez az érdekegyeztetésnek még nem az igazi modellje volt. Rámutatott arra, hogy Magyarországon a szakszervezetek sajnos nem eléggé komoly fajsúlyú szervezetek, de a munkaadói szervezetek is vegyes képet mutattak.

SZN: *Hogyan ítéli meg az államapparátus taxisblokádi viselkedését?*

BPÁ: Azt kell mondanom, hogy az államapparátus ebben egészen jól szerepelt. Sőt, még az az önkormányzati apparátus is, amely egy hete volt hivatalban, végezte a munkáját. A sajtóról viszont nem javult a véleményem. A rendőrségen pedig azt lehetett érezni, hogy elbizonytalanodtak. Ugyanis jött az új demokratikus rend, amiben az a szabály, hogy ütni, rugdosni nem lehet. És jött egy kedélyes, jószívű vidéki, jogász belügyminiszter. A rendőrségi középvezetők mindegyike MSZMP-s volt, néhányan azt is gondolhatták, hogy ha megbukik a kormány, akkor őket megdicsérik. Érződött, hogy a rendőrség átmeneti állapotban volt. A feladatoktól félték is, nem voltak például felkészítve tömegoszlatásra. A mai rendőrség, a rohamrendőrség felkészültebb. Az akkoriaknak azt mondták, hogy az állampártnak vége, demokrácia van, mindenkinek egyforma jogai vannak. Ugyanakkor megjelent a szegénység, a bűnözés. A bűnözők voltak az elsők, akik éltek a szabadsággal. Nem volt könnyű helyzetben a rendőrség, nem irigyeltem a vezetőiket. Ezen a teszten ők gyengén teljesítettek. A katonaságnak ilyen ügyekben nincs alkotmányos tennivalója. Most is lehet látni, hogy amikor a szíriai menekültek eltereléséről, a határzár felépítésében való honvédségi részvételről döntött a kormány, akkor is a parlamenthez kellett fordulni. A taxisblokádi idején a katonaság-

gal kapcsolatban annyi merült csak fel, hogy azokat a nagy gépjárműveket, emelőket, amelyek a honvédség birtokában vannak, adják kölcsön, mert ezekre szükség lehet.

Göncznek az ügye szomorú történet. Ő a kétharmados törvények kiszűrésére irányuló paktumnak volt az egyik eleme. Az MDF-SZDSZ paktum részeként a köztársasági elnöki posztot, amit parlamenti ereje folytán magának vindikálhatott volna, az MDF odaígérte az SZDSZ-nek. A Fidesznek nem ígérhette, mert túl kicsi volt, az MSZP-nek nem akarta ígérni, mert az volt a „túloldal”. A mi fejünkben az volt, hogy csak az Ellenzéki Kerekasztal egy másik pártja jöhet szóba alkutársként ahhoz, hogy az Alkotmány életidegen, kormányzást súlyosan gátló passzusaitól megszabaduljunk – megfizethető áron. Meg is kérték minket, kormánypárti képviselőket, hogy titkos szavazással szavazzunk meg valakit. Volt egy olyan hír korábban, hogy az SZDSZ részéről Kis János lesz a jelölt. Kizárt dolog volt, hogy titkos szavazással őt megszavazzuk. Azután megszületett a bejelentés: Göncz Árpád. Ő valaha kisgazda volt, börtönben ült, halálra ítélték, tulajdonképpen egy kedves művészember. Gönczről akkor még nem lehetett sejteni, hogy nagyon becsvágyó ember, vagy nagyon kézben tartotta a pártja. Megválasztását követően hamar kezdett úgy viselkedni, mint egy ellenzéki hatalmi központ. Miután nincsen semmi kormányzati felelőssége, kellemetlen ügyet nem kell képviselnie, ő volt a kellemes ügyekben megjelenő joviális, kedves Árpi bácsi. Egy darabig ez rendben is volt. Kezet fogott a tábornokokkal, az egyetemi tanárokkal, fogadta a nagyköveteket, kifelé képviselte az országot. De amikor jött a krízis, akkor először is elment a blokádra, ott lefényképeztette magát, hogy tulajdonképpen velük van. Majd elkezdett javaslatokat adni, hogy mit csináljon a kormány, hogy vonja vissza, csinálja ezt, csinálja azt. Végül azt mondta, hogy ő a hadseregnek megtiltja, hogy odaadja a kormány által kért dolgokat, mert ő a hadsereg főparancsnoka. Ez teljes szereptévesztés, mert ez csak a rendkívüli állapot kihirdetése esetén van így. A fellépése káros volt, zavart okozott a tárgyalások menetében, és egy nappal meg is hosszabbította a békés megállapodáshoz elvezető utat. Egyébként is nagyon negatívnak látom az ő elnöki működését, azt gondolom, hogy kárt okozott a magyar demokráciának. De ezt az ország többsége nem így látja, mert az emberek emlékeiben úgy él, mint egy joviális öregúr.

SZN: *Említette, hogy Göncz Árpád blokád melletti kiállása zavarokat okozott. Ez a tárgyalások menetében is érzékelhető volt?*

BPÁ: Persze. Biztatta a taxisokat, s így elakadtak a tárgyalások. A kormánynak semmi érdeke nem volt abban, hogy ez az állapot 3-4 napig

tartson. Minél tovább tart, annál nagyobb a káosz. Ő úgy gondolta, a sajtója is ezt mondta, hogy ő volt a békés megoldás, a kompromisszum letéteményese. Ez hazug beállítás. Szerintem hátulról mozgatták. Göncz szerepvállalása Antallnak sok személyes problémát okozott, hiszen ők előtte jóban voltak. Antall úgy érezte, hogy Göncz cserbenhagyta, és ez igaz is volt. Antall elég jól tudta kontrollálni az érzelmeit, de azt lehetett látni, hogy Göncz hátba támadása megrázta. Ezt sok ember megérezte, úgyhogy az elnökkel szembeni kritika fortyogni kezdett. Aztán kifütyülték... Erre volt ok, nem kellett azt megszervezni. Ezzel megint visszatérünk arra a kérdésre, hogy mi van megszervezve és mi nem. Én azt gondolom, hogy van időnként spontán reakció. Persze a spontán érzelmekre és reakcióra már rá lehet szervezni.

SZN: Említette, hogy a kormánypárti tüntetésnek nagy jelentősége volt. Az ezzel foglalkozó sajtó ennek megszervezését is a szemükre vetette.

BPÁ: A tüntetést nem a kormány szervezte, hanem a kormány mögött álló pártok egyike, az MDF. A kormány erre nem ért rá. Tény viszont, hogy akadtak, és nem kis számmal olyan emberek, akik nyíltan váltalták a kormány iránti szimpátiájukat, és mertek kivonulni azokra az utcákra, amelyeket napok óta kormányellenes tüntetők leptek el. És nem csak MDF-esek vonultak az utcára, megelégedve az országot megbénító taxismegmozdulást. Amikor én a tárgyalás alatt kinéztem az ablakon, láttam, hogy óriási tömeg van a ház előtt. Nem tudtam a szervezésről, és nem számítottam rá, hogy ez a tömeg megjelenik. Ez aztán fel is gyorsította a tárgyalásokat, mert nyilvánvaló volt mindenki számára, hogy már tömeg áll szemben tömeggel. Nekünk is jólesett. Az is egyértelműen látszott, hogy a tárgyalópartnereink megzavarodnak. Olvastam aztán én is mindenfajta úgynevezett „független” embereket, hogy milyen aljas és felelőtlen dolog volt nekiugrasztani a békés taxisoknak a feldühödött professzorfeleségeket. Ez a kettős mérce. Ha az egyik megszervezheti magát, és nekik teát osztogathatnak, akkor a kormány mögött álló pártok miért ne mondhatnák a támogatóiknak, hogy gyertek, és mondjátok: mi mögöttetek állunk. Fordulópont volt. Eddig tárgyalópartnereink páholyban ültek, és semmi konstruktív ötlettel nem álltak elő. Azt gondolom, hogy a tömeg megjelenésével szembesülve már fontos lett nekik, hogy érjen véget az ügy, miközben nem igazán tudták magukat elszánni a kompromisszumra. Ehhez túl heterogén volt a csoport. Ott volt az MSZP-s parlamenti képviselő által vezetett MSZOSZ, de ott volt az elvileg kormánypárti, antikommunista Munkástanács is, a munkaadói oldalon pedig olyan vállalatvezetők ültek, akiket korábban az MSZMP Központi Bizottságában láttam.

SZN: *Hogyan hatott a kormány további működésére ez a krízis?*

BPÁ: Szokták azt mondani, hogy innentől kezdve a kormány meggyengült, lendületét veszítette. Ez teljesen téves. A sok inkább az önkormányzati választás volt. Majdnem minden későbbi kormány – kerül, amibe kerül az adófizetőknek és az unokáinknak – megcsinálta azt, hogy a tavasszal megnyert választást követően nyáron, ősszel pumpálta a pénzt a gazdaságba, ígérgetett bármit, csak nehogy veszítsen ősszel. Mi '90 tavaszán úgy gondoltuk, hogy kormányozni kell, nincs idő a népszerűtlen intézkedésekkel kivárni az őszi helyhatósági választásokat. Csak megemlítem, hogy nyáron már volt egy benzináremelés, ami az októberi nagy emelést megelőzte. Szerintem a kormányt a taxisblokád megerősítette. Ha például nincs ez az egész nagy felfordulás, akkor sokkal többet küszködünk a nagyvállalatokkal az energia-áremelés miatt. Hiszen a nagyvállalati vezetők rám ugrasztották volna a saját alkalmazottaikat. Egy 60 százalékos ipari áremelés azt jelenti, hogy néhány iparágban, a péti műtrágyagyártástól kezdve a nehézvegyészetig, egy csomó cégnek le kell állnia, vagy végiggondolnia: kell ez a termék, el lehet adni világpiaci költségszint mellett? Tehát itt megindult a magyar iparnak egy szép kizöldülése. Ezek a leginkább környezetszennyező, energiaigényes ágazatok egyszerűen gazdaságilag olyan helyzetbe kerültek, hogy egy-két éven belül eltűntek, vagy pedig technológiájukban, energiagazdálkodásukban átalakultak.

A társadalmi aspektust illetően pedig azt gondolom, hogy egyszerűen ekkor szembesült az ország azzal, hogy tényleg bajok vannak, nagy a tét, mert addig ez nem igazán tudatosodott az emberek többségében. Miniszterként kaptam egy reklamáló levelet, hogy *„eltelt már 3 hónap, és még hogyhogy nem változott semmi?!“* Létezett olyan naiv várakozás, hogy minden jobb lesz rövid időn belül. Az Antall-kormányt a túloldalról gyakran azzal vádolták, hogy nem tárta fel az ország igazi helyzetét. Ez egyszerűen nem igaz, nem is logikus. A bejövő kormány miért festette volna rózsásabbra a helyzetet, az átvett örökséget? Az embereket valójában a taxisblokád szembesítette azzal, hogy komoly gondok, feszültségek vannak, együttműködési képtelenség van. Ez a krízis szerintem inkább javította a kormányzók és a kormányzottak viszonyát, mintsem rontotta volna. Megértőbbé váltak az emberek, azt felismerve, hogy nem is olyan egyszerű talpra állítani ezt az országot.

A kormányon belül is történtek változások. Én is felajánlottam a lemondásomat, mert természetesen az egész nem úgy zajlott, ahogy kellett volna, de az enyémet nem fogadta el a miniszterelnök. Rabárt, Matolcsyt felmentették, tehát az egymással veszekedő, egymást lerontó emberek kikerültek. Boross bejött mint belügyminiszter, hogy

legyen ott egy katonásabb ember. Horváth Balázs átment ifjúsági és sportminiszternek. Ott nagyon jó volt. Lényegében az irányítási struktúra szép csöndben átalakult. Bejött Kupa, aki határozottabb volt és „brahisabb”, a sajtóval jobban tudott bánni. Tulajdonképpen azt gondolom, hogy az a néhány drámai nap jó teszt volt. Hiszen a miniszterelnök az induláskor egyikünket se tudott kipróbálni éles helyzetben. Volt egy első csapat, aztán utána egy újabb. Szerintem jobban kezdett működni ezután a kormány, nem történt törés sem a kormányfő, sem a kormány munkájában. Az események mentek tovább, nagy dolgok jöttek: a KGST feloszlata, a Varsói Szerződésből való kilépés. A gazdasági válság ettől az esettől függetlenül viszont hosszabb, mélyebb volt, jobban igénybe vette a társadalmat, amelynek nem volt sem anyagi, sem egyéb tartaléka. Belefáradtak az emberek, és ezért végül visszatapsolták a szocialistákat. És ez a taxisblokádtól független dolog. Az inkább egy érdekes és fontos epizód, de a későbbi választási vereséget nem ebből vezetném le.

Megjelent a Taxisblokád (tanulmányok, interjúk) című kötetben. Szerkesztette Székér Nóra és Nagymihály Zoltán, RETÖRKI, 2016, Antológia kiadó, Lakitelek.